

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Oltránzi Imre*
Cím: *Művészeti krónika*

Forrás: *Magyar Szombat*

Bp.
(Hely)

1944. II. 23.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

708

Hely

Idő

1944.

Személy

Művészeti krónika

Szobotka Imre új képei (Műbarát)

A kubizmusnak Szobotka Imre és Kmetty János művészetében van még ma is legtöbb nyoma. Természetesen évek óta szó sincs már arról, hogy a képek szerkezete dermedten tudákos mértani alakzatokban merüljön ki, azonban mindkét művész festményein azonnal szembetűnik az a higadt, rendező komolyság, amely első sorban a képszerkesztés áttekinthető tisztaságát tartja szemmel. Kmettyben merevebb kövezetesség van, Szobotka képein elmosódottabbak a kubista célzatok, s minthogy a csendélet tetszés szerint csoportosítható elemei az önkényes térbeosztásra tágabb teret nyújtanak, Kmetty jórészt kitarított a csendéletfestés mellett, Szobotka pedig épp hátrábbzorult kubizmusa folytatásaként a tájképfestészetre tért át. Am a régi tanulságok az ő vásznain is megéződnek, mint léghuzat a nyitott szobában. Mindkét mesterre jellemző továbbá, hogy viszonylag kevés színt használnak. Ha Szobotkára gondolunk, önkéntelenül a zöld árnyalataiban, ha pedig Kmettyre, a kék-lila tömémentelen változatában látjuk a világot. A felvetett párhuzamot végül még azzal folytatnánk, hogy Kmetty is, Szobotka is majdnem hidegen, de legalább is tartózkodóan, *parnassien* lelkülettel alakítják képeiket.

Szobotka Imre most vagy ötven művét állította ki. Kevés kivétellel táj-

képek lógnak a falakon, egy tucatnyi olajjal, a többi pasztellel festve. Az a szerkesztő gondosság, amelyről fentebb beszéltünk, nemkülönben Szobotka mérlegelő s egyúttal gyönyörködő bibelődése persze gáncot vet az ösztönösebb, indulatosabb kifejezésnek s majdnem egyetlen hangzatra szűkíti a kiállítást. Ez az egyhangúság azonban nem unalmas, mert egy előkelő gondolkodásmód magaállította korlátait jelzi, nem pedig valamiféle tehetetlenség üti fel benne fejét. Tiszteletet parancsol az, ahogy Szobotka páratlan jelkiismeretességgel, mesterségi készségének folytonos fölényével és mégis szinte szerzetesi szűzességgel egyenértékűvé dolgozza ki festményeinek legkisebb részét is. Ezt a megnyerő nyíltságot, ezt a szíves időzést az apró mozzanatoknál durva hiba volna szemléletének és képzeletének gyengeségére magyarázni, hisz Szobotka sosem sűppedt kicsinyességre. Mindig nagyvonalúan lát és témáit képszerűen fogja össze, vagyis jól ki-művelt érzéssel, béműlt fölénytelenséggel szólaltatja meg témáit. Azonban tárgyilagosságra való törekvése egyáltalában nem költőietlen keménység.

Művészetének meglekésítő képességére jó példa a *Patak híddal* című pasztell. Alig lehet ennél igénytelenebb, köznapiabb témát elképzelni. Am festőnk ecsetje alatt ez az egyszerű természetkivágás a szigorúan zárt építményben is titokzatossá távol. A nővényzet ágaskodik, mondhatnók izgul a színek lendületében s a pusztá lát-

vány szorongásos látomássá magasztosodik. Vagy vegyük a *Reggelt asztalt*. Ezen a teltebb olajfesték gazdag színének kellemét a változatos elrendezés zökkenőtlen testvérmunkája valószággal délibábosszá szítja. A *Falusi udvar* viszont tele van eleven megfigyeléssel s a zsihogó apróságok mégis a holland mesterekre emlékeztető derűs mértéklettel illeszkednek az egészbe. Említsük még meg az *Istállóajtó-t*. E képen az elsőség azt a részrehajlatlan, csak a dolograszóelő tömör fogalmazást illeti, amely ilyen szerencsés mértékben csak magabiztos, érett művésztől telik.

Ez a kiállítás új vonásokkal nem gyarapította Szobotka művészetét, azonban képeinek változatlanul magas szintje és műves megbízhatósága bizonyára öregbítette eddigi tekintélvét

Frank Frigyes festményei (Tamás Galéria)

Egy nagyvárosi ember ideges érzékenysége enyhül színábránddá Frank Frigyes festményein. Olyannyira, hogy első látásra nem is tűnik más fel, csupán az a repeső szinkavargás, amely mélabús fátyolozottsággal világos, közvetlen derűig csapong franciás, hízlekedő gerjedelemmel. Párizs? Hát az! *Roussel* epedő zöldje, *Bonnard* vörhenyes pirosa és ártatlan rózsaszínei kócos kölyökszellőként borzolják, fodrozzák Frank Frigyes vásznait. Jöddöbe telik, amíg ezt a bizsergő tavaszi ingerkedést lerázzuk magunkról s az is érdekelni kezd, amit a színek

fülledt zsongasukkal inkább csak körülölelnek, semmint határozottan ábrázolnak.

Ezekben a képeken szabad polgári életöröm, egy kis *fin de siècle*-élvetség, izléses, nem feszengő jólét érzése és finoman palástolt, párolt érzékiesség cimborálnak. Választékos *intérieur*-ök, pompázó virágcsendéletek, fellengős, dült tájak és majdnem mindenütt egy-egy nő, egyedül, a tájban, a kertben, a verandán, a szobában, állva, ülve, fekve, merengőn pihenve és mindig őszinte, magátólértetődő szerelmi lesben! Azonban ez nem pusztá hangulatfestés és egy cseppet sem érzelmes. Artisztikusabb persze, mint amilyen mély, de sohasem sekélyes. Kellemesség, szófogadóvá kezelt szerényedély e festő szenvedélye, minthogy Frank Frigyes át meg át van hatva attól a meggyőződéstől, hogy képeinek sorsa leginkább a dalamos árnyalatokon dől el. A szépszíni megjelenés kedvéért szórja tehát szét a hasonhangzású érzékeny foltok pávaszemét s bennük a kényes árnyalatok garmadáját. Színei bizony sokszor keretfeszítően és hívságosan vetélkednek önfényükkel s eszközből céllá másulnak. Nem csoda, hogy a díszítő szépség ilyen kedvelésével némi szerkesztő lazaság, kapatos tántorgás jár együtt. Bizony valamivel több önuralom, a képelemek szervezesebb rendezése, tömörítése nem ártana Frank Frigyes festményeinek. De hogyan kívánhatnók, hogy egy ennyire lírai festő megtagadja rakoncátlan vérmérsékletét, amely ellenállhatatlan sodorja a *bel canto* parttalan érzéki gyönyörűsége felé?

Emeljük ki az *Olvasó lány*, a *Mü-*

teremsarok, a *Rózsaszín intérieur*, az *Ablakban* és a *Csendes délután* című képeit és mutassunk rá végül a *Pihenőnek* Frankál szokatlan s talán fordulót jelentő ábrázolási és színbeli puritánságára.

Elekfy Jenő vízfestményei (Műbarát)

Elekfy Jenő művésze nem méltóságos ünnep, hanem derűs hangulatú, bensőséges ünnepély.

Ez a kitűnő művész módfelett ügyesen füleli ki a természet vidám hangzait s oly könnyedén váltja át őket rajzra-színre, hogy semmi sem porlad el megnyerő közvetlenségükből. Mondhatnók azt is, hogy nagy gyakorlata arra képesíti Elekfyt, hogy azonnalmeg meleg ütemben és árnyékvető habozás nélkül vesse papírra izalmát, vagy talán helyesebben szólva meghatoltságát, amelyet a természet lenyűgöző látványa éleszt benne. Alkalmasint ennek a lankadatlan fogékonyságnak köszönhetjük azt is, hogy képeinek értelmesen zárt foglatában soha sincs egyetlen helytelen színviszonyítás sem. Hétróbás biztonsággal fozkossa, vagy tompítja a színeket, aszerint, amint a festői átköltés csattanó heve, vagy a szelidebb hangulat mérseklő józansága ilyen vagy olyan irányban követelődzik.

Elekfy Jenő kétségen kívül mestere a vízfestés nehéz technikájának. Mély tónusai színesen áttetsző fényben ragyognak, az erőteljesen lélegző ellentétek, meg a surranó fénynyalábok pedig úgy lüktetnek, mint a pihegő szív. Ezekkel a végletekig menő, edzett ellentétekkel még azt is eléri.

hogy a merészen csordított fekete foltok, amelyek izgatottra tüzelik egypár képét, valóban feketén hatnak, anélkül, hogy komorak lennének. Aki ismeri a vízfesték tulajdonságait, az tudja, hogy milyen nagy tapasztalat és tudás kell ehhez. Elekfy ritkán, de mesterien él vele, mintegy gyorsfogantató felkiáltójelként.

Képelete egyébként a természet kies tájait járja a legszívesebben. Festményeinek javarésze tisztára növényzettel borított táj, amelyben az ember s az épületek merőben mellékesek. Igaziban a víz fodros felszínét, a föld mozgékony redőzetét, a dombok édes lankáját, a fák terjeszkedő koronáját, a bokrok gubancos gúnyját, a virágok kacér magakelletését s a vetemények engedelmes rendjét szíveli. Azonban pallérozott ízlése s elegáns könnyedsége akkor sem hagyja cserben, amikor alakos képet fest. A *Karnevdál*, az *Ujságolvasó*, a *Pirosító*, vagy a *Hölgy bundában* szakasztott olyan gyengéden színes, mint bármelyik tájképe. Ez az állandó gyengédség talán nem sok fordulatosságra alkalmas és útját szegheti a merészebb képzeletjárásnak, azonban jól illik Elekfy lelkületéhez, amely legfőbb örömét a *paysage intime*-ben leli. Annyi mindenképpen bizonyos, hogy Elekfy új erőre kapott vízfestészetünk egyik legrokonszenvesebb művelője s hogy tudásban is kevesen versenyezhetnek vele.

Szandai Sándor szobrai

(Műbarát)

A legtöbb szobrán vannak olyan kisebb részek, amelyek arról tanuskodnak, hogy Szandai tud mintázni. Épp ezért nem értjük, miért nem él készségével bővebben, miért mond le a gazdagító mintázás öröméről s miért kérkedik szobrainak fukar fölszínével? Ezek a kezeletlen síkok még jobban túlhajtják az eléggé gyakori arányhibákat s annál kirívóbbak, mert Szandai arányérzéke úgysem áll nagyon erős lábón. A művész kitűnő szobrászi ötleteket fecsére el s elcsenevésszesíti őket azzal, hogy kibúvik érzéketesebb megmunkálásuk alól. Az egyhangú felszín folytán veszít eleveenségéből, sőt helyel-közzel lanyhán hat az ellentétes mozdulatok egyébként találékony tagolása azokon a kis bronzokon is, amelyeknek a művész egysegesen *Női mozdulatok* címet adott. Pedig Szandai leleményessége épp kis szobrainak furcsa taglejtésében lapang. Kiviláglik ez abból is, hogy például a 21. és 22. számú női és férfiak groteszkül rogyant testtartása értelmessé válik a szépítőgető, túrelmesebb kidolgozásban. Mosolyra derítő báj van tetemesen kicsinyített terrakotta arcmásaiban. Ezek közül a 12. sz. kislányfej a legjobb, a *Tavaszi* című természetes nagyságú női portré pedig a kiállítás legkiemelkedőbb szobra. Hanyagabb, restebb felfogás terpeszkedik megint a *Ruszin* c. bronzon. Kár, mert az a gondolat, hogy a nagy síkokkal feszesített testet miként rázza életre a kezek aránylag kis tömegének fanyar mozdulata, határozottan érdekes, az elnagyolás miatt azonban az egész szobor ebben az esetben is csak vázlatos vázlat marad. Sikerültebb a *Táncoló*, bár a lebegés és a szilárd állás közötti táncmozgásnak illetően megmérévítése a fényképfelvételek nagyon is hű s épp ezért művészi értelemben élettelen sutaságát juttatja eszünkbe. Az ehhez hasonló ötleteket Beck András fejlettebb érzékkel s azt kell mondanunk, nagyobb szobrászati tapintattal használja fel műveiben